

SAVET ZA ŠTAMPU

Komisija za žalbe

Br.123

31.3.2022.

Beograd

ZAPISNIK

Sa 122. sednice Komisije za žalbe, održane 31.3.2022. godine u 18 sati u prostorijama Saveta za štampu.

Prisutni članovi Komisije: Olivera Milošević, Zorica Višnjić, Vlado Mareš, Dragan Đorđević, Vida Petrović Škero, Jelka Jovanović, Tamara Skrozza, Bojan Cvejić, Zlatko Čobović i Jelena Petković

Odsutni članovi Komisije: Snežana Andrejević

Ostali prisutni: Milan Stokanović, student novinarstva i Gordana Novaković, generalna sekretarka Saveta za štampu

Dnevni red:

1.Razmatranje žalbe OMV Srbija d.o.o. na tekst objavljen na portalu „Informer.rs“

2.Razmatranje žalbi Udruženja građana Roma – Roma World i Inicijative za ekonomska i socijalna prava A-11 na tekst objavljen u dnevnom listu „Danas“

1.U žalbi OMV navedeno je da je objavljena neistinita i neproverena informacija da OMV laže da je maxx motion dizel otporan na -38, kao i da „Informer.rs“ nije objavio odgovor, koji su redakciji slali čak tri puta, te da su time prekršene tačke 1 i 4 poglavlja I i tačka 6 poglavlja IV. U toku kraće rasprave, Tamara Skrozza je rekla da veruje da je prekršena tačka 5 poglavlja I, jer su iznete optužbe koje nisu potkrepljene nikakvim dokazima, a da je saglasna sa predlogom odluke u vezi sa tim da Komisija ne može da utvrđuje da li je tvrdnja o kvalitetu goriva tačna ili ne. Dodala je da je u istom mediju već objavljen sličan tekst o „Knez petrolu“, da bi narednog dana objavili afirmativan tekst o vlasniku te firme, što sve izaziva sumnju u nameru redakcije. Sličnog mišljenja bio je i Bojan Cvejić, koji je istakao da mu je bilo čudno da se medij uopšte bavi takvom temom na ovakav način. Komisija je, potom, jednoglasno odlučila da su prekršene tačka 5 poglavlja I i tačka 6 poglavlja IV, zbog neobjavljivanja odgovora i kršenja kulture i etike javne reči.

2. Odvojene žalbe na isti tekst podnele su organizacije – Udruženje građana Roma – produkcija Roma World i Incijativa za ekonomska i socijalna prava A-11. U obe žalbe je navedeno da su kolumnom Marka Vidojkovića prekršene odredbe Kodeksa koje se odnose na zabranu diskriminacije i obavezu poštovanja privatnosti, dok je A-11 smatrala da su prekršene i odredbe iz poglavlja Istinitost izveštavanja. Iz rasprave i odlučivanja o ovoj žalbi bili su izuzeti Jelka Jovanović i Bojan Cvejić, zaposleni u listu „Danas“. Vida Petrović Škero je, u toku debate, ocenila da tekstom nije prekršen Kodeks. Objasnila je da nije reč o klasičnom novinarskom napisu, već o kolumni, čije navode niko nije osporio, a čiji je cilj bio da se ukaže na zloupotrebu ugrožene kategorije, kako bi se javnost pobunila protiv toga. A ne da zabranimo tekst i da ćutimo o pojavi. Rekla je da se ne može, zbog zaštite nečijeg prava, ugroziti sloboda mišljenja i osporavati način tog mišljenja, te da se redakcija izvinila onima koji su se osetili povređenima. Zorica Višnjić je, takođe, smatrala da Kodeks nije prekršen, jer se autor, pisac, poslužio ironijom, sarkazmom i cinizmom da bi ukazao na to kako vlast loše brine o jednoj veoma ranjivoj grupi, koja se često zloupotrebljava. Jer, svaka vlast računa na njihov glas, a da ništa ne čini da se njihov položaj popravi. Rekla je da je dva puta pročitala tekst, u razmaku od desetak dana, i da u njemu vidi empatiju, a nikako diskriminaciju, te da se autor teksta ruga stereotipima, a da je način na koji neke organizacije pokušavaju da odbrane Rome tamo gde nema mesta odbrani uvredljiv i za medije i za Rome. Zlatko Čobović je rekao da je tekst analizirao iz drugog ugla – da li je ono što je napisano istinito, jer ako jeste, trebalo bi da je i u skladu sa Kodeksom, ali način na koji je izneta ne mora da bude. Naglasio je da su tekstu problematična tri navoda zbog načina na koji su napisani: da se na svaku protivpožarnu intervenciju odgovara sa tri nova požara, da će vatrogasci povremeno biti kamenovani, i da Romi šmrču kokain, u skladu sa tradicijom. Kolumna je satirična i ironična, u njoj ne vidi diskriminaciju, niti širenje stereotipa, govor mržnje ili pozivanje na nasilje, jer je opisana realnost koju svako može da vidi. Rekao je da ne zna da li je reč o istorijskom dogovoru vlasti i Roma, kako navodi autor, ali je činjenica da su Romi izuzeti iz primene određenih propisa. Bilo bi, zato licemerno, ako bi glasao da je prekršen Kodeks tekstom u kojem je gotovo sve tačno. Dodao je da se dvoumi da li da glasa da nije prekršen Kodeks ili da bude uzdržan, a da ne voli da bude uzdržan, niti je dosada bio uzdržan. Ukazao je i na to da je redakcija postupila etički, jer je povukla tekst i objavila sve reagovanja na tekst, i pozitivna i negativna. Tamara Skrozza se saglasila delimično sa svime što je rečeno, ali je naglasila i da to što je nešto istinito, ne znači da, po Kodeksu, može da se objavi i podsetila na slučajeve u kojima je Komisija donosila odluke da je Kodeks prekršen jer je bilo navedeno da su počinio krivičnih dela Romi, iako je to bilo tačno. Nije, međutim, u skladu sa Kodeksom navoditi nacionalnost počinilaca krivičnih dela, ako to nema veze sa tim delom i to jeste diskriminacija. Istakla je da u Kodeksu novinara Srbije postoje dve odredbe koje se odnose na diskriminaciju i teško je uočiti u čemu se razlikuju, ali bi ovaj slučaj mogao biti dobar primer za to, jer misli da nije prekršena tačka 1 poglavlja IV, po kojoj se novinar mora suprotstaviti svima koji krše ljudska prava i zalažu se za diskriminaciju, što se, po njoj odnosi na namernu diskriminaciju, ali da jeste tačka 4 poglavlja V, po kojoj novinar mora biti svestan opasnosti od diskriminacije koju mogu da šire mediji, pa bi možda trebalo razmisliti da se, kada se bude menjao Kodeks, ove tačke drugačije formulišu. Rekla je da je trebalo ukazati na problem političke zloupotrebe Roma, da je velika hrabrost i autora teksta i redakcije što su to uradili, ali da je to moglo da se i na drugi način, jer je, autor, teksta, kao javna ličnost morao biti svestan da bi ovakav tekst mogao nekoga da povredi. Naglasila je da on inače nije svestan toga da njegov stil, koji primenjuje i pišući novinske tekstove, može da ga dovede i pred Savet za štampu. Dodala je da veoma ceni što je i autor teksta odgovorio Savetu, kao i reakciju „Danasa“, kao i činjenicu

da je ukazao na ozbiljan problem pred izbore, ali da je moralo sa više pažnje da se piše o ovoj temi. Zbog toga mora da glasa da je prekršena tačka 4 poglavlja V. Po mišljenju Olivere Milošević, prekršena je i tačka 1 poglavlja IV, tačnije smernica dva u okviru te odredbe da je novinarska profesija nespojiva sa širenjem bilo koje vrste stereotipa, a da kroz kolumnu provejava niz stereotipa. Istakla je da je, druga kolumna istog autora „Pakao u Vuka Vrčevića“ bila dovoljna da se dobro opiše pojava i ukaže na problem zloupotrebe Roma, što potvrđuje da je sve moglo da se kaže i na drugi, prihvatljiviji način, te da je prvi tekst zapravo nepotreban. Vlado Mareš je zahvalio podnosiocima žalbe na principijelnoj zaštiti prava Roma, ali je dodao da treba uzeti u obzir i okolnosti koje prate čitav slučaj, jer je važna i reakcija redakcije, koja je bila očigledno uznemirena optužbama na koje je naišla, što sve ukazuje na to da je problem rešiv. Reagovali su kao zrela redakcija - povukli su tekst, izvinili se, objavili drugi tekst i sva reagovanja u vezi sa tim. Istakao je da razume osetljivost jer je reč o stereotipima koji su najjači i najsnažniju upravo kad je reč o Romima i da je to uvek osetljivo, ali da je redakcija uspela da slučaj, ako i postoji, izgadi i da će glasati da Kodeks nije prekršen. Zorica Višnjić je dodala da ne može da se otme utisku da se autor namerno poslužio preterivanjem da bi ukazao na problem, a da nije imao nameru da podgreva stereotipe, te da misli da bi i Komisija morala da pokaže izvesnu dozu hrabrosti, koju je pokazao i on i redakcija „Danasa“ u pokušaju da se javnost uzdrma pre naglašavanjem nekih stvari da bi lakše dopreo do svesti čitalaca i podsetila da je reč o kolumni, a ne o analitičkom tekstu o položaju Roma. Vida Petrović Škero je ponovila da Komisija ne sme da zaboravi koja je njena uloga i da ne može da ugrozi jedno pravo, štiteći drugo. Cilj teksta je bio da se ukaže na zloupotrebu ranjive grupe, ironičnim i gorkim načinom pisanja i autor se na taj način bori protiv njihove zloupotrebe, ali su i on i redakcija odlučili da tekst uklone, kada su videli kakva je reakcija javnosti. Istakla je da živimo u pomalo licemernom društvu – da svi znamo kako Romi žive i da je jedina opasnost koju vidi – opasnost od ćutanja. Tamara Skrozza je, međutim, rekla da sve to može da se napiše i u tekstu koji bi napisali i potpisali novinari „Danasa“ i koji bi bio objavljen na naslovnoj strani. Redakcija za to ima i ljudskih i organizacionih kapaciteta, dakle postojao je drugi način da se o ovoj značajnoj temi piše, a oni su odabrali Markov način, što je legitimno, ali to nije jedini način. Sloboda govora je takođe ograničena nekim drugim pravima, a posebno oprezni mediji treba da butu kad je reč o Romima, koji su na razne načine diskriminirani. Izborom da se na ovakav način bave temom i sve što je potom usledilo, nažalost, sva pažnja je skrenuta na to kako je tekst napisan, umesto da se priča o onome o čemu se pisalo. Dragan Đorđević je istakao da zna da Marko Vidojković nije rasista, ali kada se pročita drugi tekst, jasno je da je mnogo učinkovitiji, ako se pogleda iz pozicije Roma. Pohvalno je to što je redakcija uradila nešto što mnogi mediji ne bi učinili, ali da mora da stvari posmatra iz pozicije Opra Roma, recimo, jer je njih tekst povredio, a njihov doživljaj je za njega dominantan pri odlučivanju i zato, nažalost, mora da glasa da je Kodeks prekršen. Jelena Petković je rekla da je jasno da ni autor teksta, ni list nisu imali nameru da nekoga povrede, što se jasno vidi i iz njihove reakcije i objašnjenja, ali da su nesvesno povredili one o kojima su pisali, te da će, nažalost, morati da glasa da Kodeks jeste prekršen jer je bitno kako se oni osećaju. A jasno je da ih je tekst povredio, da ne žele da ovako nešto pročitaju o sebi, te je način na koji je ukazano na problem očigledno bio pogrešan. Posebno je ukazala na to da je o ovom problemu progovorio književnik u svojoj kolumni, dok se tradicionalni mediji uopšte time ne bave i da o ovome, bez njegovog teksta, ništa ne bismo ni znali. Vlado Mareš je objasnio da diskriminacija može biti namerna i nenamerna, da namerne diskriminacije ima neverovatno mnogo, a takođe je veoma raširena i zloupotreba stereotipa o Romima, ali da ovde svi prepoznaju da nije reč o namernoj

diskriminaciji, ukoliko ona uopšte postoji. Dodao je da bi voleo da može da, nakon ove rasprave, razgovara sa podnosiocima žalbe da vidi da li bi oni možda mislili nešto drugačije i da bi mu to pomoglo da lakše odluči, ali da i dalje misli da nije prekršen Kodeks. Nakon diskusije, za odluku da je prekršena tačka 1 odeljka IV glasala su dva člana Komisije, dok je šet bilo protiv, a za odluku da je prekršena tačka 4 odeljka V četiri člana Komsije, dok su četiri bila protiv, pa ni za jednu odluku nije bilo potrebne većine od sedam glasova.

Sednica je završena u 19.00 sati.

Zapisnik vodila

Predsedavajuća

Gordana Novaković

Olivera Milošević